

Tito o razoružanju

Kao tvorac i rukovodilac nove socijalističke Jugoslavije i kao jedan od pokretača pokreta nesvrstanosti, predsednik Tito se u toku svoje plodne državničke aktivnosti posebno zanimao za probleme razoružanja.

Već u prvim posleratnim danima predsednik Tito je ukazao da bi započinjanje trke u naoružanju moglo imati ubitačne posledice. Od tada do danas, kada je trka u naoružanju dostigla nezapamćene i nezamislive razmere, predsednik Tito se neprekidno zalagao za razoružanje, kao pobedu razuma i jedini stvarni put smanjivanja međunarodne zategnutosti i otklanjanja opasnosti od novog svetskog rata.

Uzroke započinjanja i zaoštavanja trke u naoružanju predsednik Tito nalazi u pokretanju hladnog rata i deljenju sveta na blokove i sfere uticaja, odnosno u politici sa pozicija sile. Naoružavanje nikada nije bilo samo sebi cilj, već je izraz pretenzija za dominacijom i hegemonijom.

Zalažući se za opšte i potpuno razoružanje pod međunarodnom kontrolom kao krajnji i dugoročni cilj, predsednik Tito je u više navrata predlagao i podržavao preduzimanje parcijalnih mera razoružanja, naročito nuklearnog. Prioritetno mesto ograničavanja nuklearnog naoružanja i, uopšte, obustavljanja proizvodnje nuklearnog oružja proističe iz okolnosti da bi njegova upotreba dovela do uništenja čovečanstva.

U Titovim izlaganjima lajtmotiv je da razoružanje treba da se sprovodi u okviru i pod pokroviteljstvom Organizacije ujedinjenih nacija, budući da je reč o interesu čitave međunarodne zajednice.

Doprinos predsednika Tita razobličavanju stvarnih motiva trke u naoružanju i stvaranju uslova — psiholoških, političkih i materijalnih — za otpočinjanje dugoročnog procesa razoružanja, sadržan je u inicijativama Jugoslavije i u aktivnostima pokreta nesvrstanosti na planu razoružanja i, u ne manjoj meri, u nastojanjima za stvaranje novog sistema međunarodnih političkih i ekonomskih odnosa u kojima će se postepeno sužavati prostor za politiku sa pozicija sile, koja je jedan od glavnih uzročnika trke u naoružanju.

Dajemo kratak izbor iz govora predsednika Tita o problemu razoružanja od prvih posleratnih godina do danas:

»Pitanje razoružanja, koje se sa toliko neuspjeha već duže vremena nalazi kao predmet diskusije pred Ujedinjenim nacijama, moći će da bude tek onda efikasno riješeno ako sve države članice Ujedinjenih nacija budu saglasne da se sva sporna pitanja moraju riješiti na miran način, ako sve članice osude upotrebu sile kao sredstva za postizavanje izvjesnih ciljeva na račun drugih naroda, ako osude upotrebu sile za zastrašivanje malih ili slabih naroda i, na kraju, ako sve članice Ujedinjenih nacija priznaju ravnopravnost između velikih i malih država i pravo malih naroda da sami sobom upravljaju. Ako se to sve ne prizna i ne učini, onda će svaka akcija za razoružavanje biti završena neuspjehom. Govoriti o zabrani ovog ili onog oružja, a ne o oružju uopšte kao sredstvu sile za bilo čije ugrožavanje — to je običan manevar i ništa više. Čovječanstvo mora da se bori za razoružanje i uopšte protiv rata kao sredstva za porobljavanje ili bilo kakvo potčinjavanje drugih naroda.«

(Iz govora na Generalnoj skupštini Međunarodne federacije organizacije bivših boraca, Beograd, 27. novembra 1951)

»Ja mislim da način na koji se sada razgovara o razoružanju predstavlja jalov posao. Ostavljati sve probleme neriješene i ne popuštati u svojim koncepcijama, a govoriti o razoružanju, to nije način koji može dati bilo kakav uspjeh; to je samo gubljenje vremena. Prvo treba doći do gladišta da postojeće probleme treba riješiti, i riješiti ih na miran način, pa onda razgovarati o razoružanju. Inače je bespredmetno voditi takve razgovore. Jer, kad se već išlo tako daleko da se oba bloka naoružaju do zuba, onda je razumljivo da nije moguće lako doći do saglasnosti o razoružanju. Uvijek ovaj ili onaj kaže da ima više atomskih bombi, uvijek ovaj ili onaj tvrdi da ima više klasičnog oružja, uvijek se samo govori o naoružanju, o sili.

Mi ne možemo reći precizno da treba učiniti ovo ili ono u pojedinim slučajevima, mi govorimo samo ono što treba da zna svaki čovjek na svijetu — da narodi treba sami da rješavaju svoje stvari i da drugi ne treba da brinu tuđu brigu. To mi možemo reći, a ne i nešto zbog čega bi nam se prebacilo da se miješamo u stvari drugih: mi možemo govoriti uopšte, a ne možemo konkretno reći da treba učiniti to i to, jer bi nam se s pravom prigovorilo da smo pretenciozni. Mi zato smatramo da je potrebno da se onaj sastanu, da razgovaraju i da vide do čega se može doći. Ali, svakako bi bilo najbolje i korisnije da u razgovorima učestvuju i male zemlje kojih se tiču razna pitanja. Oni su se naoružali da bi imali jače pozicije kad budu razgovarali i sada te svoje pozicije neće napustiti. Zato bi prije svega trebalo da dođu do saglasnosti na kojoj osnovi bi se sporna pitanja mogla riješiti na miran način — i zato oni moraju međusobno razgovarati.«

(Iz intervjua direktoru belgijskog socijalističkog lista »Peuple«, Beograd, 14. aprila 1955)

»Razumije se da do sporazuma o razoružanju i do razoružanja ne može i vjerovatno neće doći prije nego što se postignu glavne konture sporazuma u pogledu najkrupnijih međunarodnih problema zbog kojih se naoružanje i vrši. To su u prvom redu njemačko pitanje, zatim bezbjednost Evrope i slični problemi. Razoružanje zavisi od daljih razgovora između velike četvorice o ovim problemima.

Jasno je da u rješavanju tog problema ne treba postaviti stvari tako da se prvo ima riješiti ovo, a zatim ono pitanje. Može se tu ići paralelno i tako doći do izvjesnog sporazuma o principima kako bi razoružanje uopšte trebalo da se vrši. U gledanju na razoružanje postoje danas izvjesne razlike u pogledu klasičnog i savremenog atomskog naoružanja. Dok je SSSR na prvom mjestu tražio zabranu upotrebe atomskog oružja, dotle zapadne sile stavljaju u prvi plan ograničenje u klasičnom naoružanju, pošto Sovjetski Savez ima premoć u pogledu klasičnog naoružanja i efektivita.

Ali i u tome je već učinjen izvjestan napredak u Potkomitetu komisije Ujedinjenih nacija za razoružanje, naročito poslije prijedloga od 10. maja ove godine, u kome se znatno smanjila razlika između gledišta Sovjetskog Saveza i zapadnih sila. U tom sovjetskom prijedlogu dati su elementi koji su se znatno približili englesko-francuskom prijedlogu za razoružanje. Veoma konstruktivan, opširan i jasno formulisan, sovjetski prijedlog zajedno s britansko-francuskim daje široku bazu za uspješne razgovore između četiri velike sile o razoružanju. Mislim da je razvoj došao do tog stepena da danas tu neće biti naročitih teškoća. Osnovno je da je čitava stvar pokrenuta sa mrtve tačke, a u tom pogledu naročito pružaju nadu pomirljivi razgovori u toku Ženevske konferencije. Od buduće konferencije ministara inostranih poslova, koji će se sastati u Ženevi krajem ovog mjeseca, mnogo zavisi kakav će progres biti ostvaren. A najmanji progres na toj konferenciji značiće mnogo za dalji razvoj i za stišavanje međunarodne napetosti, jer će donijeti sobom i mogućnost lakšeg rješavanja pitanja razoružanja.

Naoružanje i trka u naoružanju prouzrokuju svim državama ogromnu brigu, pošto snižavaju standard života ljudi i predstavljaju veliki teret za sve — i za velike i za male države. Razumije se da se u naoružanju ne može ići beskonačno, jer bi to jednog dana moralo dovesti do teških komplikacija, to jest neminovno do pokušaja da se sporna pitanja rješavaju silom. Zbog toga činjenica da su i jedna i druga strana došle do uvjerenja da je moguće rješavati međunarodne probleme na miran način, a ne ratom, predstavlja najbolju garanciju da će doći do sporazuma o razoružanju. Nije tako bitno da li će pritom prvo doći do zabrane atomskog oružja ili do smanjenja klasičnog naoružanja i vojnih efektivita, — glavno je da se ide u pravcu smanjenja naoružanja, da se postepeno prestane s trkom u naoružanju i da se zabrani upotreba atomskog oružja koje predstavlja najveću opasnost po čovječanstvo uopšte.

Ja lično gledam prilično optimistički na ovo pitanje, jer vjerujem da do rata neće doći, pošto ga ljudi ne žele. Riječ i sva odgovornost sada su na velikima. Ako se oni sporazumiju o tome da se smanji naoružanje, da

se prestane s trkom u naoružanju, da se zabrani upotreba atomskog oružja, da se smanje vojne efektivne, bila bi to velika sreća i blagodat i za male zemlje, koje najteže podnose teret održavanja vojne snage i naoružanja. I za našu zemlju značilo bi to veliku olakšicu, jer bi se mnoga sredstva mogla upotrebiti za mirnodopske potrebe i za podizanje standarda života.

Razumije se da se ovdje ne radi o potpunoj dezinteresovanosti za odbranbenu spremnost (i u svijetu još ne treba da vlada takav optimizam kao da je sve riješeno, pa makar bili riješeni i najveći problemi), da ne bi trebalo da se misli na odbranu, jer tako daleko svijet još neće moći stići. Mir je danas ideal čovječanstva kome ono neodoljivo teži. Ali, bojazan od eventualne agresije još će postojati i narodi moraju i dalje voditi računa o svojoj bezbjednosti. No umjesto skupe trke u naoružanju i gomilanja klasične i najsavremenije ratne tehnike, vjerovatno će se više važnosti pridavati studiranju i usavršavanju klasičnog oružja i smanjivanju vojnih efektivna. Ovo govorim zbog toga što nisam tako ubijeđen da će se ovog puta riješiti svi problemi i da neće iskrsnuti novi, pa da ne bi trebalo da budemo budni i spremni da branimo nezavisnost i mir. Potrebno je biti budan, potrebno je da još postoji naoružanje, ali ne radi neposredne pripreme za rat.«

(Iz intervjua »Narodnoj armiji«, Beograd, 6. oktobra 1955)

»Prije svega želim ovdje da se osvrnem na problem razoružanja.

Od vremena kada je predsjednik sovjetske vlade Nikita Sergejevič Hruščov dao u Ujedinjenim nacijama prijedlog za opšte razoružanje, to se pitanje, efektivno, nije maklo ni za korak dalje. Mi smo svjedoci nerazumljive igre oko toga zaista ključnog problema; ključnog i zbog toga što on predstavlja stalnu prijetnju miru i zbog toga što iscrpljuje ogromna materijalna sredstva koja bi se mogla koristiti za dobrobit i blagostanje naroda ne samo u zemljama koje posjeduju i troše ta sredstva već i uopšte. Na riječima, svi su za razoružanje, ali u praksi, kada treba da se pristupi konkretnom rješavanju, postavljaju se ograde i protivprijedlozi koji zapravo onemogućavaju dostizanje nekog sporazuma.

Dugo vremena, pitanje se postavljalo u formi čemu dati prioritet: kontroli ili razoružanju? Ali, da bi se nešto kontrolisalo, mora se odvijati neki proces koji treba kontrolisati, što znači proces stvarnog razoružanja. A da bi se taj proces mogao odvijati, potrebno je da se najprije u principu i konkretno dođe do sporazuma o opštem razoružanju. To je logika koju je nemoguće negirati. Suprotstaviti se toj logici, znači baviti se običnom propagandom koja nikoga ko trezveno misli ne može uvjeriti da je to iskreno. Sada stvari formalno stoje donekle drukčije. Svi su se složili sa formulom o opštem i potpunom razoružanju uz strogu međunarodnu kontrolu. Ali, u stvarnosti, do sada se ništa nije promijenilo, ništa se nije ostvarilo najbolje. Tačno je da se pregovori nastavljaju, ali oni traju bezuspješno već godinama, a još uvijek nema nikakvog znaka da je došlo do nekog efek-

tivnog približavanja gledišta. U međuvremenu, trka u naoružavanju se nastavlja u sve većim razmjerama, uz proizvodnju i gomilanje sve većih količina sve razornijeg oružja za masovno uništavanje.

Izlažući ovdje naše gledanje na problem razoružanja, ja nisam izgubio iz vida da potpuno i opšte razoružanje nije neko nerealno, već, naprotiv, jedino moguće trajno rješenje, koje treba postići da bi čovječanstvo pošlo novim putem u stvaranju boljih odnosa među narodima.

Da bi se krenulo u pravcu rješavanja problema razoružanja, očigledno je da su danas neophodni ne samo pojačani naponi nego i nov način prilaznja ovom problemu. Taj novi način prilaznja zahtijeva široko i aktivno učesće i onih zemalja koje nisu uvučene u trku u naoružavanju, niti su do sada bile uključene u neposredne pregovore o razoružanju. Tu naročito mislim na zemlje koje su, po svom položaju u savremenim međunarodnim zbivanjima, u mogućnosti da priđu ovom problemu bez subjektivnog opterećenja brigom o očuvanju sopstvenih interesa i prestiža, koje su zato u stanju da objektivnije sagledaju mogućnost rješavanja problema razoružanja i spremne su da u tom smislu i djeluju.

Možda je došlo vrijeme da se razmisli i o mogućnosti sazivanja jedne opšte svjetske konferencije o razoružanju, kao načinu da se problem pokrene sa mrtve tačke. To, razumije se, ne znači umanjivanje uloge velikih nuklearnih sila na jednom području gdje će one i dalje imati da snose glavnu odgovornost. To bi samo trebalo da dovede do uslova u kojima bi i te sile mogle, i u neku ruku morale, da prilagode svoje stavove stvarnim potrebama rješenja problema razoružanja.

Naravno, kad govorim o novom prilaznju ovom problemu, ne mislim na to da treba da se nađe neka iluzorna srednja linija između oprečnih stavova jedne i druge strane, već linija koja bi odgovarala objektivnim potrebama i efikasnom kretanju u oblasti razoružanja. U tom smislu su dvanaest azijsko-afričkih zemalja i Jugoslavija — učesnice na ovoj Konferenciji — podnijele rezoluciju na XV zasjedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, koja sadrži bitne elemente jedne pozitivne platforme za dalji rad na razoružanju.

U načelu se, naime, svi slažu da se do opšteg i potpunog razoružanja može doći samo u vremenski određenim fazama, od kojih ni jedna ne bi smjela da poremeti ravnotežu na štetu jedne države ili grupe država. I ovdje, kao i u drugim aspektima problema razoružanja, teškoće koje se pojavljuju ne proizilaze u prvom redu iz prirode same stvari (iako, razumije se, ima i takvih), već više dolaze uslijed onoga o čemu sam maloprije govorio — uslijed uporne sklonosti da se i sam proces razoružanja, ukoliko do njega dođe, posmatra kao način da se obezbijede vojne prednosti.

Niko ne osporava ni potrebu stroge međunarodne kontrole, bez obzira na to što se ova kontrola još uvijek u nekim krugovima prikazuje — a često, u stvari, i koristi — kao smetnja sporazumu o razoružanju. Posmatran u okviru stvarnog procesa sprovođenja razoružanja, problem kontrole, kao sredstva za obezbjeđenje pojedinih ugovorenih mjera razoružanja, nije uopšte takav da bi ga bilo naročito teško pravilno riješiti. Zato se tendencija

onih koji i dalje »fetišiziraju« kontrolu ne može drukčije ocijeniti nego kao izraz njihove nespremnosti ili oklijevanja da se pride stvarnom razoružanju.

U sadašnjoj situaciji duboke krize rada na razoružanju, izgleda mi da pitanje početnih i djelimičnih mjera takode dobija naročiti značaj. Te mjere, naravno, ne treba shvatiti kao alternativu potpunom razoružanju, koje ostaje osnovni i sve hitniji zadatak. Ali te bi mjere, pod uslovom da su zaista na liniji stvarnog razoružanja, mogle da stvore povoljnije uslove za pokretanje procesa razoružanja, pa i da neposredno doprinesu tom procesu.

Mislim, na primjer, da bi kao prva u nizu takvih mjera mogla da bude odluka svih zemalja o smanjenju vojnih izdataka, uz obaveznu uplatu i korišćenje jednog dijela tih ušteda za pomoć ekonomski nedovoljno razvijenim zemljama, što bi predstavljalo i izvjesnu garanciju da je to smanjenje zaista sprovedeno. Ako se ni ovo ne bi moglo odmah postići, onda bi se bar moglo odlučiti o zamrzavanju vojnih budžeta sa stanjem kakvo je bilo na početku 1960. godine.

U svom govoru na XV zasjedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, ako mogu da podsjetim, ja sam kao primjer mogućih i početnih djelimičnih mjera u oblasti razoružanja, pomenuo upravo ovakvo smanjenje vojnih izdataka, zatim ustupanje fisionog materijala za korišćenje u miro-ljubive svrhe, i mjere »dezangažovanja« u centralnoj Evropi i drugdje. Sve te mjere izgledaju mi i dalje vrlo aktuelne.

Da li je realno i može li se, inače, ozbiljno govoriti o razoružanju, kad se u isto vrijeme u ogromnoj mjeri povećavaju izdaci za naoružanje i proizvodnju najsavremenijih sredstava za uništavanje? I tu nema logike. I tu postoji očevidna kontradikcija između riječi i djela. To dokazuje da se onaj koji teži, i dok teži, da sa pozicije sile rješava sporne probleme ne može stvarno zalagati za razoružanje. Ako se iskreno želi prići razoružanju, onda treba najprije bar obustaviti dalje naoružavanje!

Diskusija o obustavljanju atomskih eksperimenata takode je došla u ćorsokak. Još gore od toga, jedna zapadna zemlja koja se nalazi u Atlantskom paktu — Francuska — ne obazire se na rezolucije Ujedinjenih nacija o prekidanju atomskih eksperimenata, već ih i dalje vrši, a druge zapadne zemlje koje posjeduju atomsko naoružanje ne preduzimaju protiv toga neke energičnije mjere. Sada je stvar došla dotle da je sovjetska vlada objavila odluku o obnavljanju eksperimentalnih eksplozija nuklearnim oružjem. Nas ne iznenađuje toliko saopštenje o obnavljanju eksperimenata sa atomskim i hidrogenskim bombama, jer bismo mogli razumjeti razloge koje navodi vlada SSSR. Više nas iznenađuje što je to učinjeno na dan početka ove Konferencije mira. Sve je to skupa još dublje zabrinulo čitav svijet. Mi smatramo da je potrebno učiniti krajnje napore da se pregovori o tome problemu obnove sa svom ozbiljnošću i konstruktivnošću, jer sada je presudan čas da se preduzmu hitne mjere da bi se spriječilo najgore.

Svakako da je vanredno važno da se atomski eksperimenti definitivno obustave, jer su i oni opasni za život ljudi na Zemlji, ali je isto tako nužno da se nagomilana ratna sredstva unište, jer ona mogu upropastiti svijet, i baš njih se boji svaki čovjek na Zemlji. A to je lakše učiniti danas nego

sutra, kada tim sredstvima budu raspolagale mnoge zemlje i kad kontrola bude gotovo nemoguća. Zar onda ne postoji opasnost da se nađe neki neodgovorni ludak, neki savremeni Herostrat, ili, još gore, neki Hitler, koji bi mogao da ugrozi čitavo čovječanstvo?

Ja mislim da rješavanje problema razoružanja zahtijeva najveću hitnost i vjerujem da se mi ovdje svi u tome slažemo, jer vrijeme koje prolazi sve više otežava konstruktivno prilaženje tome problemu, u prvom redu zbog držanja velikih sila. Svijet, koji u tome vidi za sebe prijeteću opasnost, mora o tome kazati svoju odlučnu riječ — a to je u prvom redu i naš zadatak ovdje.«

(U govoru na Prvoj konferenciji nesvrstanih zemalja u Beogradu 1961)

»Od napretka u razoružanju, koje je bilo i ostaje ključni problem, u suštini zavisi dalje ozdravljenje međunarodnih odnosa i rješavanje osnovnih spornih problema u svijetu. Poznato je također koliko bi razoružanje doprinijelo bržem ekonomskom razvoju u svijetu. Apsurdna je teza, koju još uvijek lansiraju pojedinci u nekim razvijenim zemljama, da bi razoružanje, navodno, izazvalo velike ekonomske i društvene teškoće. Prihvatanje takve teze značilo bi u stvari da u tim zemljama kao i u svijetu uopšte, više nema prostora za mirnodopsku društveno korisnu proizvodnju. To je, razumije se, besmislica, ako se imaju na umu današnji razvitak nauke i tehnike, kao i nagli porast ljudskih potreba.

Već u Deklaraciji naše Prve konferencije ukazano je na potrebu opšteg i potpunog razoružanja. Po mom mišljenju, neophodno je da i naša sadašnja Konferencija odlučno zatraži da se problem opšteg razoružanja najzad počne rješavati. Vjerujem da dijelom uvjerenje svih prisutnih na ovom skupu, kad kažem da posebno od velikih sila očekujemo odlučnije poteze u tom pogledu. Sa svoje strane, zemlje-učesnice ove Konferencije trebalo bi da i ubuduće još smjelije i solidarnije osude sve negativne pojave u međunarodnim odnosima, koje pojedinim zemljama mogu da posluže kao izgovor za nastavljanje trke u naoružavanju.

Mi smo uvijek podržavali i djelimične mjere koje bi mogle postepeno da vode opštem i potpunom razoružanju. Nema sumnje da bi se, uz obustranu dobru volju, mogli postići sporazumi o zabranj podzemnih nuklearnih proba, o zabranj širenja nuklearnog oružja i stvaranju denuklearizovanih zona u raznim oblastima svijeta, zatim o ukidanju baza i povlačenju trupa sa stranih teritorija, čiji je vojni značaj danas ionako prilično umanjen.

Sve su to razlozi koji zahtijevaju da se bez odlaganja — bilo u Generalnoj skupštini UN, na specijalnom zasjedanju, ili na posebnoj konferenciji za razoružanje — razmotre ovi problemj i da se donesu odluke koje nameće bezbjednost čovječanstva. Možda bi Generalna skupština ili specijalna konferencija, zavisno od ocjene realnosti pojedinih mjera, mogle da preporuču održavanje posebnih konferencija za postizanje konkretnih sporazuma. Na

taj način, i uključivanjem drugih država, proširio bi se krug učesnika u pregovorima, što je sasvim opravdano, jer razoružanje neposredno tangira cijelu međunarodnu zajednicu.

Ja sam uvjeren da će i ova naša Konferencija, kao i Prva beogradska, energično podržati Ujedinjene nacije i sve ono pozitivno što one danas pružaju čovječanstvu, jer Organizacija ujedinjenih nacija čije organe treba proširiti u skladu sa promjenama nastalim u broju i sastavu članova, predstavlja neophodan faktor mira i međunarodne saradnje. Smatramo da UN treba da ubuduće pokažu još veću inicijativu u svim pomenutim pitanjima, vezanim za učvršćenje mira u svijetu. Razumije se da je veoma značajno da se postigne univerzalnost UN, što i dalje stoji pred nama kao zajednički zadatak.«

(U govoru na Drugoj konferenciji nesvrstanih zemalja u Kairu 1964)

»U pogledu mjera za jačanje povjerenja na planu bezbjednosti postignuti su samo početni rezultati. Ali, što se tiče suštinskog pitanja ograničavanja i smanjivanja naoružanja i otpočinjanja procesa razoružanja i izgradnje efikasnog sistema jednake bezbjednosti za sve evropske zemlje — do sada nije ostvaren napredak.

Stoviše, nastavlja se i pojačava trka u naoružanju. U okviru postignute globalne ravnoteže vojnih snaga i dalje raste kvantitativna i razorna moć atomskog i konvencionalnog oružja. Ovo je posebno opasno u Evropi, gdje i inače postoji daleko najveća koncentracija vojnih snaga. Nema sumnje da bi pozitivne promjene ovakvog stanja bitno olakšale popuštanje zategnutosti u Evropi i u svijetu. Krajnje je vrijeme da se otpočne sa suštinskim razgovorima o razoružanju i da se učini zaokret u rješavanju ovog sudbonosnog problema koji zadire u sve oblasti međunarodnih odnosa i teško opterećuje sve narode, a prije svega radničku klasu i radne ljude svih zemalja. Sve očiglednije se nameće potreba sazivanja specijalnog zasjedanja Generalne skupštine OUN o razoružanju.«

(U govoru na Konferenciji komunističkih i radničkih partija Evrope, Berlin, 30. juna 1976)

»Našu posebnu zabrinutost izaziva stalno jačanje trke u naoružavanju koja, sa svoje strane, otežava rješavanje gorućih problema većine čovječanstva, usporava ekonomski razvoj naročito nesvrstanih i zemalja u razvoju, prijeti da obezvrijedi proces popuštanja zategnutosti i izlaže svijet novim, još većim opasnostima. Krajnje je vrijeme da se prekine ova trka i preduzmu mjere koje vode stvarnom razoružanju. Zato mi pridajemo izuzetan značaj održavanju Specijalnog zasjedanja Generalne skupštine OUN o razoružanju.«

(Iz odgovora na zdravicu L. I. Brežnjeva, generalnog sekretara CK KPSS i predsjednika Prezidijuma Vrhovnog sovjeta SSSR, Moskva, 16. avgusta 1977)

»Mi na predstojeće Specijalno zasjedanje Generalne skupštine Organizacije ujedinjenih nacija, koje će biti posvećeno razoružanju, gledamo kao na izuzetnu priliku za zajednički napor svih članica svjetske organizacije kako bi se — u ime bezbjednosti današnjih i budućih generacija — otvorio proces stvarnog razoružanja. Mi gajimo duboku nadu, gospodine Predsjedniče, da ćete Vi lično i Vaša zemlja dati doprinos koji će podstaći ovaj proces, što će vam, nesumnjivo, donijeti zasluženo priznanje.«

(Iz odgovora na zdravicu američkog predsjednika Kartera, Vašington, 7. marta 1978)

Priredio: Ranko Petković